

III KONGRES MEDIEWISTÓW POLSKICH (Łódź, 22-24 września 2008)

POLSKA i EUROPA w ŚREDNIOWIECZU - PRZEMIANY STRUKTURALNE

Program

Referaty plenarne: 22. 09. 2008, godz. 10:00

1. Tadeusz Makiewicz, U źródeł średniowiecza ziem polskich
2. Teresa Michałowska, W kierunku semiotyzmu uniwersalnego: poezja - estetyka - filozofia
3. Tadeusz Nowak, Alicja Szymczakowa, Jaka była średniowieczna Łódź?

Tematy

I. Człowiek: między biologią a historią - organizatorzy: prof. Alicja Szymczak, prof. Jan Tyszkiewicz

Sekcja 1: Człowiek wobec środowiska przyrodniczego - moderator: prof. Jan Tyszkiewicz; 22 września, godz. 15:00-18:00

- a/. Jan Tyszkiewicz, Człowiek średniowieczny jako element i moderator przyrody
- b/. Anna Filbrandt-Czaja, Dawny krajobraz w I tys. n.e. - przyrodnicze metody ustaleń
- c/. Urszula Sowina, Woda w społeczeństwie miejskim
- d/. Ryszard Szczygieł, Wpływ warunków terenowych na układy przestrzenne miast lokowanych w Polsce: XIV-XVI
- e/. Grzegorz Myśliwski, Kupcy a przyroda w późnym średniowieczu. Naturalia - transport - podróże

Sekcja 2: Człowiek w społeczeństwie. Więzi grupowe i środowiskowe - moderator: prof. Jan Wroniszewski; 23 września, godz. 9:00-13:00

- a/. Witold Brzeziński, Koligacje małżeńskie oraz ich rola i znaczenie dla funkcjonowania i kariery rodziny szlacheckiej w późnym średniowieczu
- b/. Sobiestaw Szybkowski, Szlacheckie elity urzędnicze we wspólnocie terytorialnej w późnym średniowieczu (na przykładzie ziem środkowopolskich)
- c/. Andrzej Marzec, Protekcja, pokrewieństwo, koleżeństwo i rywalizacja. Mechanizmy funkcjonowania elit politycznych w późnośredniowiecznej Polsce

d/. Marta Czyżak, Wikariusze katedry gnieźnieńskiej jako grupa i ich wzajemne relacje w XV w.

e/. Piotr Oliński, Relacje między jednostką a grupą w wielkich miastach pruskich w średniowieczu

Sekcja 3: Człowiek w sztuce średniowiecznej. Od prywatności do funkcji społecznej - moderatorzy: prof. Ewa Marxen-Wolska, dr Jowita Jagła, dr Krzysztof Cichoń; 24 września, godz. 9:00-13:00

a/. Jacek Dębicki, Filozofia i sztuka: Jan z Głogowa i Wit Stwosz. Rozważania o wpływie krakowskiego naturalizmu późnoscholastycznego na sztukę Wita Stwosza

b/. Jowita Jagła, dr Krzysztof Cichoń, Od mikrokosmosu do *res cogitans*. Ikonografia melothesji w sztuce średniowiecznej i renesansowej

c/. Monika Ożóg, Przemiany w strukturze kościoła zakonu żebraczego na przykładzie lubelskiej świątyni dominikanów

d/. Przemysław Mrozowski, Z problematyki obrazowania człowieka w kulturze średniowiecza

e/ Andrzej Wolański, Harmonia sfer niebieskich i muzyka abstrakcyjnych symetrii w epoce średniowiecza.

II. Średniowieczna wizja świata: jedność czy różnorodność (idee i teksty) - organizatorzy: prof. prof. Marek Cybulski, Elżbieta Jung, Krzysztof Ożóg, Teresa Michałowska

Sekcja 1: Granice i przełomy w literaturze polskiego średniowiecza - moderator: Mieczysław Mejor; 22 września, godz. 15:00-18:00

a/. Roman Mazurkiewicz, O kategorii 'pieśń nowa' w badaniach nad dziejami polskiej poezji średniowiecznej

b/. Tomasz Mika, Domniemany przełom. Styl i składnia *Kazań świętokrzyskich* wobec późniejszych polskich kazań

c/. Paweł Stępień, O polskiej literaturze pasyjnej XV i XVI w.

d/. M. Rzepiela, Struktura narracji Kroniki Jana Długosza

e/. Agnieszka Maciąg, Łacińskie pieśni i listy miłosne w Polsce w XV wieku

Sekcja 2: Język i tekst w kulturze średniowiecza? - moderator: Marek Cybulski; 23 września, godz. 9:00-13:00

- a/. Krystyna Kleszczowa, Echa wierzeń przedchrześcijańskich w słownictwie staropolskim.
- b/. Mateusz Przanowski OP, Per sensibilia ad intelligibilia. Koncepcja metafory w dziełach św. Tomasza z Akwinu.
- c/. Marek Cybulski, Co nam zostawiło średniowiecze w polskich obyczajach językowych.
- d/. Krystyna Krauze-Blachowicz, Monika Michałowska, Warstwy i przenikanie się wpływów w filozofii języka w Krakowie w XV w.
- e/. Andrzej Dąbrówka, Zasięg adaptacji i wkładu własnego w obiegu literackim w Polsce średniowiecznej

Sekcja 3: Jedna czy wiele filozofii średniowiecznych? - moderator: Agnieszka Kijewska; 24 września, godz. 9:00-13:00

- a/. Krzysztof Ożóg, Uniwersytet Krakowski: przykład późnośredniowiecznego eklektyzmu.
- b/. Małgorzata Frankowska-Terlecka, Dwunastowieczna unia filozofii z poezją - tryumf i upadek.
- c/. Marek Gensler, Przykry obowiązek czy świetny pretekst? Komentarze do Arystotelesa jako sposób prezentacji poglądów filozoficznych w XIII i XIV wieku
- d/. Stanisław Bafia, Wilhelm Ockham i jego filozofie polityczne
- e/ Zdzisław Kuksewicz, *Przemiana awerroizmu ad średniowiecza do renesansu*

Sekcja 4: Zmagania teologii z naukami wyzwolonymi - moderator: Elżbieta Jung; 22 września, godz. 15:00-18:00

- a/. Elżbieta Jung, Robert Podkoński, Upadek czy rozkwit teologii? Wpływy nominalizmu na teologię późnego średniowiecza.
- b/. Mikołaj Olszewski, Dyskusja nad naukowym statusem teologii w 2. połowie XIII wieku.
- c/. Janusz Pyda OP, Mikrokosmizm teologiczny św. Tomasa z Akwinu na tle średniowiecznych antropologii mikrokosmicznych.
- d/. Agnieszka Kijewska, Renesans karoliński: przełom i kontynuacja.
- e/. Maciej Manikowski, *Dogmat trynitarny, czyli teologia pomiędzy Objawieniem a dialektyką*

III. Dynamika przemian społecznych i religijnych - organizatorzy: prof. prof. Andrzej Radzimiński, Mirosław Leszka, Teresa Wolińska

Sekcja 1: Komunikacja społeczna w średniowiecznym mieście - moderatorzy: prof. prof. Janusz Tandecki, Roman Czaja, Jerzy Piekalski; 22 września, godz. 15:00-18:00

a/. Roman Czaja, Słowo, znak i pismo w komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej miast pruskich.

b/. Janusz Tandecki, Rola pisarzy i kancelarii miejskich w komunikacji społecznej w średniowieczu.

c/. Jerzy Piekalski, Ulice średniowiecznego Wrocławia. Warunki komunikacji.

d/. Paweł Jeziorski, Rola miejsc egzekucji w komunikacji ze środowiskami marginesu społecznego na przykładzie miast Inflant i Rusi północno-zachodniej w średniowieczu i czasach nowożytnych.

Sekcja 2: Grupy zawodowe i przepływy międzygrupowe w miastach - moderatorzy: prof. Zdzisław Noga, dr Tadeusz Grabarczyk; 24 września, godz. 9:00-13:00

a/ Mateusz Goliński, Grupy zawodowe i przepływy międzygrupowe na Śląsku

b/ Krzysztof Mikulski, Grupy zawodowe i przepływy międzygrupowe w wielkich miastach pruskich i wielkopolskich

c/ Zdzisław Noga, Grupy zawodowe i przepływy międzygrupowe w miastach województwa krakowskiego

d/ Ryszard Szczygieł, Grupy zawodowe i przepływy międzygrupowe w miastach województwa sandomierskiego i Rusi Czerownej

e/ Tadeusz Grabarczyk, Żołnierze zaciężni – konglomerat zawodowy i międzynarodowy (komunikat)

Sekcja 3: Mobilność społeczna - moderator: prof. Tomasz Jurek; 24 września, godz. 9:00-13:00

a/. Jürgen Heyde, Grupy etniczne i społeczne w Polsce i ruch między nimi.

b/. Andrzej Janeczek, Migracje szlachty polskiej na Rusi w poszukiwaniu awansu społecznego i majątkowego.

c/. Stanisław Sroka, Studia mieszczan z Bardiowa na Uniwersytecie Krakowskim jako droga karier i awansu.

d/. Adam Szweda, Służba w dyplomacji królewskiej jako droga awansu społecznego.

e/. Marek Derwich, Klasztor a mobilność społeczna w Polsce średniowiecznej.

Sekcja 4: Duchowieństwo a wierni - moderator: prof. Anna Pobóg-Lenartowicz; 23 września, godz. 9:00-13:00

a/. Ewa Wo³kiewicz, „keyn gutes bleibet unbelonet von gote dem hernn”. Praktyki dewocyjne mieszczan śląskich w średniowieczu

b/. Krzysztof Kaczmarek, Średniowieczna duchowość polskich dominikanów na przykładzie Wrocławia

c/. Przemysław Wiszewski, Modele i formy religijności kobiecej

d/. Anna Kowalska-Pietrzak, Spory duchownych i świeckich w Polsce Centralnej, czyli między panem, wójtem i plebanem

Sekcja 5: Jak i kiedy Europa i Polska stały się chrześcijańskie? Od konwersji we wczesnym średniowieczu do chrystianizacji w średniowieczu pełnym i w czasach nowożytnych - moderator: prof. Leszek Słupecki; 22 września, godz. 15:00-18:00

a/ S. Moździoch, Czy monarchia pierwszych Piastów była krajem chrześcijańskim? Spojrzenie archeologa

b/ Ch. Lübke, Das Christentum als Herausforderung gentilreligiöser Gesellschaften in östlichen Europa

c/ S. Rosik, Polskie misje do krajów pogańskich we wczesnym średniowieczu - komunikat

d/ P.Kulesza, Polityka chrystianizacyjna władców i możnych na terenie Danii i Polski w X wieku

e/ L. Poniewozik, Kształtowanie się sieci parafialnej w średniowiecznej Polsce – stan badań-komunikat

f/. L. P. Słupecki, Powstawanie sieci parafialnej a kolonizacja na prawie niemieckim - komunikat

g/ A.Radzimiński, Relikty pogaństwa w średniowiecznym ustawodawstwie synodalnym i w rozporządzeniach biskupów w Prusach i Inflantach

h/ K.Bracha, Uboże. Z katalogu imion rodzimych duchów i demonów w źródłach średniowiecznych

IV. Podmioty i przedmioty w badaniach historycznych - organizatorzy: prof. Leszek Kajzer, prof. Hanna Kočka-Krentz.

Sekcja 1: „Powrót (do) rzeczy” - moderator: prof. Przemysław Urbańczyk 22 września, godz. 15:00-18:00

- a/. E. Domańska, Vestigia
- b/. D. Minta-Tworzowska, Człowiek i rzecz w perspektywie archeologicznej
- c/. J. Kowalewski, Rzec w ujęciu antropologii historycznej (podstawy koncepcyjne)
- d/. A. P. Kowalski, Kulturoznawcza interpretacja materialnego statusu historycznych artefaktów
- e/. A. Zalewska, Wymiary znaczenia (w) wiedzy na temat średniowiecza. Studium przypadku przez pryzmat semantyki uprzedmiotowionej

Sekcja 2: Historia sztuki - moderator: prof. Zbigniew Bania; 23 września, godz. 9:00-13:00

- a/. Leszek Kajzer, Początki architektury monumentalnej w Polsce Centralnej
- b/. Adam Soćko, Romańskie tradycje w gotyckiej architekturze państwa krzyżackiego
- c/. Jacek Kowalski, Z badań nad późnogotycką architekturą Wielkopolski
- d/. Jarosław Jarzewicz, Kaplica św. Jadwigi w Trzebnicy
- e/. Robert Kunkel, Zmienność dekoracji wobec stałości struktury architektonicznej
- f/. Marek Walczak, Tendencja historyzująca w sztuce gotyckiej Małopolski

Sekcja 3: Obiekty badań - moderatorzy: prof. Leszek Kajzer, prof. Hanna Kočka-Krentz; 24 września, godz. 9:00-13:00

- a/. Wojciech Chudziak, Miejsca kultowe na wczesnośredniowiecznym Pomorzu
- b/. Artur Dębski, Kontrowersje wokół polskich pieczęci ołowianych - znaki własnościowe czy źródło do dziejów kancelarii Piastów
- c/. Anna Marciniak-Kajzer, Kultura materialna średniowiecznego dworu rycerskiego w optyce archeologa
- d/. Artur Różański, Problematyka badań nad jednoprzestrzennymi kościołami romańskimi w Wielkopolsce
- e/. Krzysztof Wachowski, Blisko i daleko od morza, czyli z badań kultury materialnej miast hanzeatyckich

V. Mechanizmy przemian, normy i wzorce kulturowe - organizatorzy: prof. Jacek S. Matuszewski, prof. Andrzej Janeczek

Referaty plenarne w bloku: 22 września, godz. 15:00-18:00

1. Przemysław Wiszewski, Historiografia jako twórca zmieniających się wizji polskiej przeszłości
2. Przemysław Urbańczyk, Wpływ postępu cywilizacyjnego (ze szczególnym uwzględnieniem technicznego) na wyniki badań na przykładzie archeologii
3. Marek Cetwiński, Wpływ metodologii na zmiany obrazu dziejowego
4. Vratislav Vaníček „Středověká modernizace“ jako koncept strukturální proměny pro středovýchodní Evropu (13. – 14. století).
5. Michał Kopczyński, Metodologiczne rozterki - "Biologiczny standard życia: klucz do poznania przeszłości czy pogoń za chimera?"

Sekcja 1: Jednostka jako czynnik zmian - moderator: dr Stanisław Rosik; 23 września, godz. 9:00-13:00

- a/ Henryk Samsonowicz, Zagajenie
- b/ Andrzej Pleszczyński, Bolesław Chrobry – władca wobec wyzwań cywilizacyjnych?
- c/ Wojciech Mrozowicz: Ego Henricus – o roli Henryka Brodatego w przemianach społeczno-gospodarczych na Śląsku.
- d/ Dagmara Adamska: Margrabi Prokop starostą na Śląsku? O problemach badania człowieka z przeszłości w późnośredniowiecznych źródłach
- e/ Wioletta Zawitkowska, Biskup Zbigniew Oleśnicki i kanclerz Jan Taszka Koniecpolski – wielkie osobowości i ich rola polityczna w Polsce I połowy XV wieku.
- f/ Marcin Stabrowski: O perspektywie personalistycznej w historii kultury

Sekcja 2: Czy historyk stwarza źródło historyczne? moderator: dr Przemysław Wiszewski; 24 września, godz. 9:00-13:00

- a/ Stefan Kwiatkowski, Mediewistyka jako „nauka normalna” a wzory interpretacji źródeł
- b/Leszek Zygmunt, O manipulowaniu źródłami w polskich badaniach nad średniowieczem (kilka uwag w sprawie rodzimej inżynierii historycznej)
- c./Tomasz Wiślicz, Analiza źródłowa jako lektura klusownicza
- d./Wojciech Mischke, Prolegomena krytyki źródła ikonograficznego
- e./Lesław Spychała, Legenda dynastyczna Arpadów. Między pulpitem średniowiecznego skryby a „warsztatem” współczesnego badacza
- f./Stanisław Rosik, Wokół tłumaczeń „Kroniki” Thietmara z Merseburga (komunikat)
- g. /Monika Siama, „Od słowa do mitu”, czyli o niezwyklej karierze pewnego XII-wiecznego motywu (Chrétien de Troyes, „Perceval czyli opowieść o Graalu”)

h./ Edward Skibiński, Słowiańskie dzieje bajeczne i schematy Dumezila. Próba analizy źródłoznawczej

Sekcja 3: Władza królewska w Polsce późnego średniowiecza: między nowymi wyzwaniem i powstawaniem państwa stanowego - moderator: prof. Sławomir Gawlas; 23 września, godz. 9:00-13:00

a/. Sławomir Gawlas, Dziedziczność i elekcyjność tronu polskiego: konsekwencje ustrojowe

b/. Roman Sobotka, Zakres uprawnień władzy królewskiej w ideologii monarchicznej i świadomości poddanych i ich odbicie w przywilejach, statutach i laudach

c/. Piotr Węcowski, Ideologia monarchiczna Kazimierza Jagiellończyka

d/. Jacek S. Matuszewski, Zastawy królewskich w służbie władzy i elity politycznej

e/. Jan Szymczak, Wpływ postępu technicznego na koszty wojny i możliwości polityki królewskiej

Dyskusja panelowa: godz. 14.30-16.00

Kondycja polskiej mediewistyki - moderator: prof. Wojciech Iwańczak

(uczestnicy: Agnieszka Kijewska - filozofia, Wiesław Wydra - filologia polska, Piotr Bering - filologia klasyczna, Andrzej Buko - archeologia, Karol Piasecki - antropologia, etnologia, Henryk Samsonowicz - historia, Piotr Skubiszewski - historia sztuki)

Zamknięcie - godz. 16.00-16:30